

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum
theologiae scholasticae tomus ...**

Rhodes, Georges de

Lugduni, 1661

Disputatio I. De existentia & quidditate Gratiae Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81987)

beatitudinis. In quibus omnibus disponendis, disputandis, declarandis: Illa mihi potissimum inuocanda est gratia, quæ aperiatur luce sua se ipsam, & suauitate sua faciat amari Deum fontem totius gratiæ.

DISPUTATIO I.

De existentia & quidditate gratiæ Dei.

QVÆSTIO VNICA.

AB his igitur ordior quæ videntur esse facili ora, & inter Theologos ferè sunt explorata. Primum est veritas Catholica circa existentiam gratiæ, secundum proprius conceptus & germana gratiæ definitio, tertium variæ partitiones gratiæ.

SECTIO I.

De ijs que pertinent ad existentiam gratiæ Dei.

Triplex
gratiæ si-
gnificatio.

Certum est primò, tria posse vniuersum nomine (gratiæ) significari, primò enim gratia dicitur amor gratis ab aliquo impensus, sic dicitur Genesios 6. Noë inuenisse gratiam apud Deum, & Lucæ primo dicit Angelus Virgini amabilissimæ, *inuenisti gratiam apud Deum*, beneuolentiam scilicet & amorem, vnde dicitur ab Apostolo electio gratiæ propositum gratiæ, prima enim gratia, Dei est in nos amor, fons beneficiorum omnium & donorum quem maximè gratis impendit, vnde appellatur ab eodem Apostolo *Misericordia & bona voluntas operatur in nobis velle & perficere, pro bona voluntate* vt habetur Philippensium 2. Imò hinc etiam fit vt conditio illa personæ quæ conciliat illi amorem satis propriè appelletur gratia, quo sensu, Virgo etiam dicitur gratia plena gratiosa videlicet & amabilis *κατατοκὴν*.

Secundò, gratia significat omne donum quod ex amore gratis tribuitur, Ioannis 1. *De plenitudine eius omnes accepimus & gratiam pro gratia. Quid est gratia?* (inquit Augustinus tract. 3. in Ioannem) *gratis data, donata non reddita.*

Tertiò, gratia ipsam gratitudinem significat seu compensationem beneficii gratis dati, sic videlicet dixit Augustinus l. 8. quæstionum q. 3. *Gratia est in qua amicitiarum, & officiorum alterius memoria, & remunerandi voluntas continetur*: quibus ex significationibus nominis (gratia) notat benè S. Thomas q. 110. artic. 1. *quod sicut secunda pendet ex prima, sic tertia pendet ex secunda.*

Tripli-
ter sumi-
tur gratia
in secunda
significa-
tione.

Certum est secundò, gratiam in secunda illa significatione sumptam prout nimirum significat donum gratis collatum à Deo, iterum tripliciter posse sumi vt notat Bellarminus l. 1. de gratia c. 1. nam primò gratia significat beneficium quodlibet Dei gratuitum etiam naturale: *Quadam enim non improbanda ratione* (inquit Augustinus epist. 95.) *dicitur gratia Dei qua creati sumus*: & ferm. 11. de verbis Apost. cap. 4. dicit naturam etiam appellari debere gratiam, *Non enim qui non erat homo promeruit vt esset*, quod reperitur etiam c. 6. & l. de predestinatione sanctorum c. 5. Secundo gratia significat donum, non solum gratuitum, sed etiam supernaturale, id est superans exigentiam cuiuslibet naturæ creatæ, sic dona collata primum Angelis & primis parentibus vt benè operarentur fuerunt sine dubio gratiæ, imò beneficia collata Homini Christo appellantur gratiæ ab Augustino l. de predestinatione sanctorum c. 31. *Ea gratia* (inquit) *fit ab initio fidei sua homo Christianus, qua gratia factus est ab*

initio suo ille Homo Christus: vt videas incidisse nouos dogmatistas in errorem Pelagij cum aiunt gratiam sanctificantem, gloriam & auxilia fuisse Angelis & Adamo debita vi suæ creationis, negantque potuisse à Deo creati hominem sine illis donis, & sine ordine ad talem finem, vnde sequitur illa fuisse naturæ debita nec esse gratias, quod est manifestè Pelagianum vt constabit ex dicendis. Tertiò gratia significat beneficium gratuitum supernaturale, collatum ex solis Christi meritis iuxta illud Apostoli Roman. 3. *Iustificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem qua est in Christo Iesu*. Ideoque gratiam hanc Augustinus appellat gratiam quæ Christiani sumus, qua, saluamur & iustificamur ex fide Christi, qua subuenitur fragili corruptæque naturæ medicinale saluatoris auxilium, adiutorium medici saluatoris.

Ex quibus omnibus gratiæ Dei significationibus sola hæc vltima maximè propria est, & circa eam tota disputatio versatur, nihil enim nomine (gratiæ) Theologi omnes intelligunt quam donum supernaturale collatum homini ex solo Dei amore sine vilo ipsius merito propter solum Christum. Huiusmodi verò gratiam copiosè ac liberaliter effundi in nos à Deo per Christi merita, studiosissimè hæcenus Catholica tuetur Ecclesia contra infinitos errores: *Quis* (vt loquitur Augustinus epist. 95.) *naturam humanam ideo dicunt liberam ne quærant liberatorem, ideo saluam vt supersuum iudicent Saluatorem*, vt igitur de hac existentia gratiæ dicam clarissimè, primò videtur proponenda esse Catholica veritas circa illam, secundò Pelagij error contra existentiam gratiæ, tertiò Semipelagianorum error contra ipsam.

§. I.

Veritas Catholica circa existentiam gratiæ Dei.

Proponit eam clarissimè ac fusissimè Augustinus epist. 107. ad Vitalem, qui dicebatur negare orandum esse pro incredulis, facileque potest ad hæc tria capita tota eius doctrina reuocari; Primum est quod Dei gratia omnibus adultis à Deo datur ad singulos illos actus qui pertinent aliquo modo ad vitam eternam, ita vt ab initio ad finem necessaria illa sit præueniatque vocando, comitetur iuuando, subsequatur dando perseverantiam. Secundum est, quod gratia illa Dei quibus datur, ex misericordia sola Dei purè gratuita tribuitur, non autem ex præuijs vllis meritis, quibus autem non datur, ex iusto Dei iudicio non datur. Tertium est quod homo non sit iudicandus nisi ex operibus quæ fecit ex gratia vel contra ipsam, id est ex bono vel malo vsu gratiæ, de illis autem operibus quæ facturus erat conditionatè, neque præmium recipiat, neque pœnam.

Nititur autem fundatissima illa & Catholica veritas sine qua euacuatur totum scandalum Crucis & gloria Saluatoris vt sæpè repetit Augustinus, primò innumeris testimonijs Scripturarum: *Quia* (vt loquitur Innocentius I. epist. 93. inter epistolas Augustini) *In omnibus diuinis paginis voluntas libera non nisi adiutorium Dei legimus esse necessarium, eamque nihil posse celestibus auxilijs destitutam*: Clamat videlicet hoc Dauid psalm. 23. *Gratiam & gloriam dabit Dominus*. Clamant omnes Prophetarum libri Zacharia 12. *Effundam super domum Dauid, & super omnes habitantes Ierusalem spiritum gratia*: prædicat eam vtrique magnus gratia Christi Præco in omnibus epistolis 2. ad Corinth. 9. *Potens est Deus omnem gratiam abundare*

Propria
gratiæ
significa-
tione.

Doctrina
Catholica
de gratia
explicatur
& probatur.

Scriptura.

De existentia & quidditate Gratiae Christi. 455

abundare facere in vobis, Ephesiorum 2. Gratia saluati estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est.

Concilia. Secundò, nititur veritas illa definitione plurium conciliorum, v.g. Palæstini, & quatuor Africanorum in quibus vt dicitur statim contritus est Pelagij error. Deinde Ephesini, Arauscanorum, & denique Tridentini cuius sexta sessio totam hanc doctrinam de gratia mirabiliter proponit & dirimit.

Patres. Tertiò nititur testimoniis omnium Patrum, quorum ingenium & doctrina toto conatu vindicarunt à calumniis Dei gratiam, & thesaurum Christi: sed nemo vberius, nemo efficacius, nemo felicius maximo Augustino, quem meritò S. Prosper epist. ad Rufinum vocat Ministrum gratiae præstantissimum, aded vt doctrinam eius de gratia approbet septem Concilia, Pontifices octo, Innocentius, Zozimus, Bonifacius, Sixtus, Cælestinus, S. Leo, Hormisdas, & Ioannes secundus, imò & verbis eius loquantur vt Spiritus Sancti decreta proponant, vt meritò dixerit Hormisdas Papa epist. 7. ad Possessorem de libero arbitrio & gratia Dei, *quid catholica sequatur, & assueret ecclesia ex libris Augustini ad Hilarium & Prosperum posse cognosci, & Ioannes secundus epist. 3. Sanctus Augustinus cuius doctrinam, secundum prædecessorum meorum doctrinam Romana sequitur & seruat ecclesia.*

Rationes. Tertiò, rationibus etiam nititur certissimis, primam petitam ex parte Dei attigit Apostolus Ephes. 1. *Prædestinavit nos in adoptionem filiorum &c. in laudem gloriae gratiae suae*, quia scilicet cum nos in finem destinauerit Deus supernaturalem, necesse omnino est vt media etiam supernaturalia suppeditet, sine quibus est impossibilis talis finis, si enim tot nobis quotidie media suppeditat quibus finem assequamur naturæ debitum; quanto magis decuit vt media copiosissima tribueret ad finem illum nullis naturæ præsidii obtinendum. Secundam petitam ex parte Christi proponit idem Apostolus Romanorum 5. *Si enim vnus delicto mors regnauit per vnum, multo magis abundantiam gratiae & donationis & iustitiae accipientes in vitam regnabunt per vnum Iesum Christum*, quia nimirum spectat ad gloriam Christi vt nobis non sit inutilis Passio, & mors, esset autem inutilis sublatiis gratuitis donis gratiae. Tertiam ex parte nostri significant eadem Apostoli verba, *si enim vnus delicto, &c. & rursus sed non sicut delictum ita & donum, si enim vnus delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei & donum in gratia vnus hominis Iesu Christi in plures abundauit.* Decuit videlicet vt natura nostra pet Adami peccatum prostrata sanaretur, quod fieri non potuit sine auxiliis diuinæ gratiae. Conueniens itaque fuit & Deo Creatori, & Christo Saluatori, & hominibus redimendis, vt Dei charitas per Iesum Christum thesauros aperiret vitæ & gratiam vt diuitias salutis miseris tribueret cum ipse sit diues in omnes qui inuocant illum, imò & antequam illum inuocent.

S. II.

Primus aduersus existentiam gratiae Dei error, Pelagij heresis, qualis illa fuerit, & quàm multiplex.

Adversus hanc Ecclesiae Catholicae Fidem primus sacrilegum bellum Pelagius indixit, qui, vt aiunt Patres Carthagenenses in synodica ad Innocentium Papam, *in sacrilegam superbiam extollendo liberum arbitrium, nullum reliquit locum gratiae Dei.* Fuit ille natione Britannus, vt habetur ex Augustino & Prospero, quamuis illum fuisse Scotum colligi videatur ex Hieronymi epistola ad Ctesiphontem, vbi crassius

eius abdomen sugillans describit, illum velut Scotorum pultibus pragrauatum, professione fuit Monachus & eximiae sanctitatis fama toto oriente celebrissimus, vt ait Augustinus lib. 3. de peccatorum meritis cap. 1. & colligitur ex epistola Chrysostomi ad Olympiadem. Dicendi facultate ac elegantia, vigore ingenij, præstantiaque doctrinae nemini secundus, vt tradit Prosper Carmine de ingratis, licet contrarium ei exprobrat Hieronymus citato loco.

Cæterum versutis & fraudulentia vsque adeò valuit vt multos secum traxerit in ruinam & erroris societatem, præsertim Cælestium & Iulianum Episcopum Capuanum, quos fidelissimos habuit asseclas & socios scelorum. Imò quod est mirabilis Fatres in Concilio Palæstino coactos aduersus ipsum astuta responsum ludificatione deceptos derisit, Zozimumque Papam ita circumuenit, vt absolutus eorum suffragio euaserit donec tandem assiduus ac indefessis vigintiannorum laboribus & petitionibus maximi pugilis Augustini oppressus demum est, à duobus videlicet Conciliis Carthagenensibus, vno Mileuitano, ab Innocentio I. Zozimo, Cælestino, totius Ecclesiae voce cum sociis erroris damnatus & proscriptus est circa Christi annum 418.

Errores illius multiplices quidem & varij fuere, sed ad vnicam tamen omnes collinabant destructionem gratiae Christi, vt clarissimè conuincitur ex omnibus illorum temporum de Pelagio historiis, ac monumentis Conciliorum & Patrum, vt mirum sit fingere potuisse nouos dogmatistas caput Pelagiani erroris fuisse, quod admiserit ille quidem gratiam à voluntate repudiabilem, id est quæ non tollat indifferentiam voluntatis, & vocatur ab ipsis adiutorium sine quo non, sed negauerit duntaxat gratiam cui voluntas resistere non possit, gratiam videlicet illam adamantinā, quā liberum necessitetur, & determinetur arbitrium, & appellatur ab ipsis auxilium quo, atque ita Pelagianos esse illos omnes plenissimis buccis declamant, qui dicunt voluntatem dissentire posse gratiae, quæ quia sententia est & doctrina Concilij Tridentini fateantur necesse est illud fuisse Pelagianum. Sic autem probare conatur nouus ille huius sæculi Michaël Baius, imò & Caluinus libris sex tomis primi, & omnes illius asseclæ.

Ratio autem dubitandi esse potest primò, quia colligi videtur ex Augustino quod admiserit Pelagius adiutorium possibilitatis, negauerit autem adiutorium volitionis & actionis: id est auxilium quod dat posse agere si velis, non dat autem vt actu velis: sed auxilium possibilitatis illud est cum quo potest voluntas agere & non agere, ergo Pelagius non negauit, imò planè admisit gratiam illam quam voluntas posset abijcere. Maiorem probant innumera loca S. Augustini, v.g. 1. de gratia Christi cap. 5. Hæc Pelagij verba referuntur, *posse Deus posuit in natura, velle & agere nostra esse voluit, & ideo non adiuvat vt velimus, non adiuvat vt agamus.* Distinguit videlicet tria Pelagius, posse, velle, agere, primum admittit, alia duo negat. Minor verò est euident, quia auxilium, quod voluntatem relinquit indifferentem dat tantum posse agere, non autem dat agere, quamuis influat in ipsum actum, quia quod actus voluntatis tribuitur non gratia, sicut visio non tribuitur speciei, vel luci, sed oculo vtenti specie ac luce. Sic operatio non potest tribui auxilio quod ex nutu voluntatis pender, sed soli voluntati quæ se ipsam & tale auxilium determinat. Similiter constat ex scriptis Sancti Augustini quod Pelagius admittebat auxilium sine quo non, sed negabat auxilium, quo, sed primum illud Auxilium est gratia cui resisti potest, ergo illam non negabat Pelagius.

Secundò,

Asseclæ Pelagij.

Err ores eiusdem Pelagij.

Prima ratio dubitandi.

Parua Pelagij, patres & vitæ genus

Secunda.

Secundò, quod Pelagiani affirmarunt hominem posse aliquid per vires liberi arbitrij non excluderunt gratiam Dei, ergo solam negarunt gratiam quâ voluntas determinetur. Probatur antecedens, quia posuit Pelagius in voluntate hominis lapsi easdem vires quas habuit homo adhuc innocens, sed non negabat in homine adhuc integro gratiam ut patet ex Augustino *l. de natura & gratia c. 43. & l. de correptione & gratia c. 10.* neque Prosper & Hilarius vnquam referunt errorem illum Pelagij. Et confirmatur, quia idè Pelagiani negabant gratiam, quia non putabant eam conciliari posse cum libertate, carpebant illi videlicet Augustinum, quod per gratiam induceretur ab eo fatalis necessitas, dicebantque ipsum esse Manichæum, ut constat ex libris contra Iulianum. Sed non poterant illi existimare quod libertas tolleretur per gratiam cui voluntas posset dissentire si vellet, ergo gratia quam tollebat Pelagius illa solum erat quam voluntas non potest abijcere, non illa cui potest dissentire.

Tertia.

Tertiò, certum est admissum à Pelagianis fuisse adiutorium gratiæ non solum externum quod lex est & doctrina, sed etiam internum per illuminationem intellectus, & excitationem voluntatis nam libro de gratia Christi c. 7. refertur dicere Pelagius: *Nos Dei gratiam non in lege tantummodo, sed etiam in Dei adiutorio esse confitemur, adiuvat enim nos Deus per doctrinam & reuelationem, dum cordis nostri oculos aperit, dum futura demonstrat, dum diaboli pandit insidias, dum nos multiformi & ineffabili dono gratiæ cælestis illuminat:* quibus verbis nihil dici clarius potest imò ibidem cap. 10. dicere refertur Pelagius quod operatur in nobis Spiritus sanctus velle bonum, dum nos premium pollicitatione succendit, dum reuelatione sapientiæ, in desiderium Dei stupentem excitat voluntatem, dum suadet nobis omne quod bonum est. Denique cap. 24. & 41. fatetur Pelagius fieri veras reuelationes in nobis, quæ pertinent haud dubiè ad internam gratiam.

Conclusio prima.

Dicendum tamen primò est, Pelagij errorem circa Dei gratiam consistere totum in eo quod putaret hominem per liberum arbitrium acceptum in creatione sufficientes habere vires ad cauenda omnia peccata, & ad elicienda opera bona quibus vitam assequeretur æternam: non consistebat autem in eo quod crederent sufficere ad rectè viuendum gratiam aliquam internam quam abijcere posset voluntas.

Probatur.

Ratio vnica & planè demonstratiua sit, quia ex omnibus Concilijs in quibus damnata est hæresis Pelagij, ex omnibus Pontificibus qui aduersus eum loquuti sunt è Cathedra Petri, ex omnibus Augustini libris quibus exagitauit Pelagium & gratiam vindicauit, & demùm ex alijs scriptis Patrum omnino constat totum Pelagij errorem versatum duntaxat in eo esse, quod gratiam negaret requiri ad bona opera, & ad vitanda peccata.

Primò ex Concilijs.

Primò ergo ex omnibus Concilijs aduersus Pelagium coactis refellitur aduersariorum calumnia nam in synodo Palæstina vbi dissimulanter ipse suos errores retractauit isti referuntur articuli *Gratiam Dei & adiutorium non ad singulos actus dari, sed de libero arbitrio esse, vel in lege atque doctrina.* Deinde non esse liberum si Dei egeat auxilio, victoriam nostram non ex Dei adiutorio esse, sed ex libero arbitrio. Vbi autem illud est tanti erroris venenum quod latuit illos Patres solus autem Iprensis linceis vidit oculis, quod solum negaret auxilium necessitans. Idem patet ex synodica Concilij Carthaginensis ad Innocentium quæ nonagesima est inter epistolas Augustini. *Id agebant damnabilibus suis disputationibus (inquiunt africani Patres) ut non defendendo, sed in sacrilegam superbiam extollendo liberum arbitrium, nullum relinquerent locum*

gratiæ Dei quâ Christiani sumus, & postea, isti autem asserunt in eo Dei gratiam esse deputandam, quod talem hominis instituit creaturæ naturam, quæ per propriam voluntatem legem Dei possit implere, siue naturaliter in corde conscriptam, siue in litteris excavatam. Deinde in epistola item synodica Concilij Mileuitani ad eundem Innocentiū quæ 92. est inter Augustinianas: *Isti dicunt posse hominem in hac vita præceptis Dei cognitis ad talem perfectionem instituta peruenire siue auxilio gratiæ Saluatoris per solum liberum arbitrium, &c.* Longum esset exscribere quæ habentur in altera epistola synodica quæ apud Augustinum est 95. *Qui confidunt (inquit) in virtute sua & Deo dicunt tu fecisti nos homines, iustos autem ipsi nos fecimus, qui naturam humanam dicunt liberam ne querant liberatorem, tantum enim dicunt valentem, ut suis viribus in origine sua creationis acceptis, possit per liberum arbitrium nihil ulterius inuante illius gratiæ qui creauit, domare ac extinguere omnes cupiditates tentationesque superare, manifestum ergo ex concilijs quod error erat Pelagij negare gratiam esse ad bona opera necessariam.*

Secundò ex Pontificibus non minus efficax ducitur argumentum, sic enim diserte habet Innocentius Papa epist. ad Episcopos Africa: *Putant isti sibi deberi quod boni sunt nec illum considerant cuius quotidie gratiam consequuntur.* Subiungitque postea, nam quid tam mortiferum vel præceptis videatur ad casum, si hoc solum putantes nobis posse sufficere, quod liberum arbitrium, cum nasceremur accepimus, ultra iam à Domino nihil querimus, &c. Deinde idem habetur ex eo quod Zozimus Papa deceptus Pelagij confessione subdola, vbi dixerat liberum sic confitemur esse arbitrium ut dicamus nos semper indigere Dei auxilio, absoluit eum existimans eum nomine (auxilij diuinæ gratiæ) non intelligere legem & doctrinam, grauitèrque reprehendit Episcopos Africa à quibus ille damnatus erat. Denique idem demonstrat Cælestinus Papa in epist. ad Episcopos Gallie, vbi solam necessitatem gratiæ statuit aduersus Pelagium, de adiutorio determinante, verbum nullum habet.

Tertiò, ex innumeris Augustini locis duo satis erunt ex *l. de gratia Christi* aduersus Pelagium, nam c. 3. sic ait: *Gratiam Dei & adiutorium quo iuuamur ad non peccandum aut in natura & libero ponit arbitrio, aut in lege atque doctrina, &c.* & cap. 47. *Si ergo consenserint nobis, non solum potestatem in homine, etiam si nec velit nec agat bene, sed ipsam quoque voluntatem diuinis adiunari, ita ut sine illo adiutorio nihil bene velimus aut agamus, eamque gratiam Dei esse per Iesum Christum, in quo nos sua, non nostra iustitia dignos fecit, ut sit vera nostra iustitia quæ nobis ab illo est, nihil de Dei adiutorio inter nos controuersia relinquetur, quibus verbis nihil dilucidius potuit dicere S. Doctor.* Cui addo etiam Hieronymum epistolâ sæpè citatâ ad Ctesiphontem, & in libris dialogorum, Prosperum *l. de libero arbitrio* ad Ruffinum.

Dico secundò, totum illum errorem Pelagij circa Dei gratiam triplici potissimum capite contineri.

Primò quod præter liberum arbitrium nullam gratiam admitteret internum voluntati hominis, sed externam tantum. Secundò quod negaret gratiam illam etiam externam esse simpliciter necessariam ad bona opera. Tertiò quod negaret illam esse gratuitam, sed vellet illam semper dari ex meritis vel absolute vel conditionate saltem præuisis.

Primum caput ex citatis Concilijs & Patribus constat, quia prædicabat quidem vbique Dei gratiam subdolis impostor, ut tanto falleret occultius, quanto exponeret versutius teste Augustino: *Unde lex ponebat gratiæ genera, liberum arbitrium, remissionem peccatorum, externam doctrinam per legem, prædicationem*

Secundò ex Pontificibus.

Tertiò ex ipso Augustino.

Secundà conclusio.

Explicatio capituli erroris Pelagiani.

cationem & exempla, reuelationem seu propositionem nudam mysteriorum, filiationem adoptiuam & felicitatem aeternam, veram tamen Christi gratiam quæ intellectum illuminet & voluntatem moueat, impellat, adiuet prorsus negabat. Scio Petauum lib. de Pelagiana heresi cap. 7. & 8. contendere quod gratiam illam admisit Pelagius quæ interiùs illuminat intellectum, sed negauerit eam duntaxat quâ voluntas flectitur interiùs, sed hoc tamen probabilius negant Bellarminus, Suares, & alij communius.

Secundum caput erroris Pelagij quo negabat necessitatem gratiæ cuiuslibet etiam externæ, quam omnem dari contendebat ad faciliè operandum, hætenus probatum est, quia scilicet omnia in libero reposita esse volebat arbitrio, vt constat ex epistola eius ad Demetriadem: *Est enim* (inquit ille) *in animis nostris naturalis quedam vt ita dixerim sanctitas, quæ velut in arce animi præsidens, exorcet boni maliq; iudicium, & vt honestis rectisque actibus fauet, ita sinistra opera condemnat, atque ad conscientie testimonium diuersas partes quasi naturali lege diiudicat.*

Tertium erat illud quo totam Pelagij hæresim contineri vult Augustinus epist. 105. gratiam secundum merita nostra dari, alioqui Deum fore iniustum si det Peccatoribus gratiam. Ijs autem è fontibus alij etiam errores oriebantur, nullum esse peccatum originale: nihilo deteriore per peccatum Adami factam esse naturam: moriturum fuisse Adamum etiam si non peccaret: posse hominem sine peccato viuere si velit: legem veterem commendabat & æquabat nouæ: negabat iurandum esse, &c.

Ad primam rationem dubitandi.

Ad primam constabit ex dicendis infra de gratia sufficiente, quid intellexerit Pelagius per gratiam possibilitatis, & gratiam actionis: per auxilium sine quo non, & auxilium quo. Nunc breuiter dico gratiam possibilitatis esse vel ipsum liberum arbitrium quod agere potest solum, vel certè adiutorium extrinsecum quod supponit possibilitatem, & addit solam facilitatem. Adiutorium sine quo non, ex mente Pelagij est libertas, ex mente Augustini est gratia sufficiens. Sed hæc postea.

Ad secundam.

Ad secundam Resp. Pelagianos exclusisse gratiam internam tùm à statu naturæ integræ tùm à statu naturæ lapsæ vt ex dictis patet.

Ad confirmat. Resp. difficillimum olim fuisse ac etiamnum esse intelligere quomodo gratia voluntatem moueat infallibiliter, quomodo faciat de nolente volentem, conuertat efficaciter & inuictè, neque tamen libertatem voluntatis & indifferentiam vllò modo lædat, quod cum Pelagiani non satis intelligerent, negarunt gratiam omnem interiùs operantem. Quod obseruat Augustinus libro secundo, contra litteras Petiliani. *Quomodo enim attrahit si dimittit vt quis quod voluerit eligat? & tamen utrumque verum est sed intellectu hoc penetrare pauci valent.* Facti autem assertorem esse Augustinum calumniabantur Pelagiani non quod poneret auxilium necessitans, sed quia negaret gratiam ex meritis dari. *Vestra quippe non mea sententia est* (inquit lib. 4. contra Iulianum capite 8.) *fato fieri quod meritò non fit.* Vide cætera quæ sanè sunt præstantissima, & lib. 2. contra duas epistolas Pelag. *Propterea nobis calumniatur dicentes nos fatum (gratiæ) nomine asserere, quod non secundum merita nostra gratiam dari dicimus.*

Quod verò additur auxilium illud quo non tollitur indifferentia voluntatis dare posse agere, non dare ipsum agere, manifestè falsum est, nam quod actus voluntatis sit, tribuitur gratiæ simul & voluntati, imò tribuitur gratiæ magis quàm voluntati, Tom. I.

quia gratia non solum cooperatur voluntati se determinanti, sed excitat etiam & præuenit illam vt se determinet, in quo differt à specie, quæ non præuenit oculum sed cum illo agit.

Ad tertiam Resp. Pelagium non admisisse veram illam internam gratiam quâ Deus voluntatem mouet, vel inclinat ad credendum, etiam si admisserit reuelationem quæ nuda esset propositio & manifestatio rerum credendarum, quæ longè differt à gratia, ista enim est penetratio quædam intima & suasio credibilitatis & amabilitatis obiecti, eiusque plena persuasio. Nam aliud est alicui dicere Deum esse Trinum: aliud declarare credibilitatem, & suadere veritatem mysteriorum, primum illud efficit reuelatio, secundum efficit inspiratio & illuminatio cui coniuncta est interna motio voluntatis. Confitebatur ergo Pelagius *Gratiam illam quâ reuelat Deus & demonstrat quid agere debeamus non quâ donat & adiuvat vt agamus, vt loquitur Augustinus lib. de gratia Christi cap. 7.*

Ad tertiam.

§. III.

Alter aduersus existentiam gratiæ Dei error, hæresis Semipelagiana.

Post contritum Augustini præsertim operâ Pelagij errorem, nouæ statim in Gallijs ortæ sunt turbæ, propter hæresim quam vocant Semipelagianam, eo quod seruata ex parte Catholica veritate, de necessitate gratiæ, partem etiam aliquam Pelagiani erroris sequuta sit. Huius autem erroris occultissimum virus, cum multos iam olim traxerit in fraudem, tùm nunc etiam multis occasionem præbet calumniarum, quibus nouus dogmatista cæteros vicit, qui contendit totam eam hæresim sitam in eo esse quod vellent quidem Semipelagiani requiri gratiam determinantem ad perfectionem & consummationem boni operis, sed assererent tamen quod ad initium operis boni satis esset gratia, quam voluntas posset repudiare.

Ratio autem dubitandi esse potest primò, quia etiam Augustinus quando ante susceptum episcopatum errabat cum Semipelagianis, agnoscebat necessariam esse gratiam ad orandum Deum, quam etiam agnoscunt erroris huius præcipua duo capita Cassianus & Faustus Rhegiensis, nam ille collation. 13. cap. 3. sic ait: *Ex dictis colligitur non solum actum, verum etiam & cogitationum bonarum ex Deo esse principium, qui nobis & initia sanctæ cogitationis inspirat, & virtutem ac opportunitatem eorum quæ rectè cupimus tribuit peragendi:* alter autem lib. 1. cap. 17. *sicut est gratiæ quod attrahitur ita obedientia probatur esse quod sequitur, & l. 2. c. 2. de suo est quod dat gratiam, de tuo quod præscit offensam, & patet ex Responsione Augustini ad Hilarium lib. de prædestinatione sanctorum. Peruenerunt etiam* (inquit) *vt præueniri voluntates hominum Dei gratia faveantur: ergo non absolute illi negabant gratiam excitantem, sed eam quæ ita excitaret vt non posset repudiari.*

Prima ratio dubitandi.

Secundò, idem colligitur ex epistola Hilarij ad Augustinum vbi significatur inter alia quod electorum discretio à reprobis secundum propositum id est ex sola Dei voluntate ac beneplacito quam sæpè inculcauerat Augustin⁹ displicuisse magnopere Semipelagianis tanquam fatale decretum & contrarium libertati, vnde affirmabant prædestinationem non posse fieri nisi ex meritis præuicis, ergo illud propositum includere non potest præuisionem determinationis humanæ, vel etiam auxilium repudiabile, alioqui non potuissent illi suspicari, quod per illud violaretur libertas.

Secunda.

3. Aiebant Semipelagiani salutis initium esse à nobis, M m m bis,

Tertia.

bis, id est hominem debere sibi quod incipiat opus bonum, sed ad hoc sufficit quod voluntas cum auxilio repudiabili se ipsam determinet, hoc enim initium salutis est à voluntate, ergo nihil asserant Semipelagiani, nisi quod gratiam præuenientem voluntas posset rejicere.

Conclusio
tertia.

Dico tertio, primus & præcipuus Semipelagianorum error erat quod initium benefaciendi esset ex nobis, consummatio autem tota esset à Deo, verba sunt S. Thomæ 1. p. quæst. 23. art. 5. id est voluisse Semipelagianos voluntatem quandam imperfectam salutis & fidei elici à nobis sine gratia per quam moueretur Deus ad dandam gratiam. Vnde concludebant gratiam Dei nobis seu per dari secundum aliquam meritam. Ita enim colligitur ex Concilijs coactis contra hos hæreticos, ex Augustini scriptis, & eius discipulorum, ex ipsis authoribus erroris, & ex omnibus qui de hoc errore scripserunt Theologis & Historicis.

Explicatur
& probatur.

Primo enim ut alia omittam Concilia in Arausicano secundo quod totum contra ipsos est sæpe dicitur: *Si quis sicut augmentum ita initium fidei, & ipsum credulitatis quo credimus in eum qui iustificat impium, & quo ad regenerationem baptismatis peruenimus non per gratia donum id est per inspirationem Spiritus Sancti, sed naturaliter nobis inesse dicit, Apostolicis dogmatibus contrarius approbatur.*

Secundo, Augustinus in libris de prædestinatione sanctorum, de correptione & gratia, de dono perseverantiae in quibus Semipelagianos exagitat, vnum hoc prædicat illos voluisse quod gratia homini ad fidem secundum merita nostra detur. Nolens (inquit lib. de prædest. sanctorum, c. 2.) his tam claris testimonijs repugnare & tamen volens à se ipso sibi esse quod credit, quasi componit cum Deo, ut partem sibi vendicat, atque illi partem relinquit, & quod est elatius primam partem ipse sibi tollit, sequentem dat illi, & in eo quod dicit amborum esse priorem se facit, posteriorem Deum. Hoc autem initium salutis appellabant ipsi voluntariam devotionem, fidem initialem, sanitatis ac medicis desiderium, ut loquitur Hilarius citata epistol. ad Augustinum.

Tertio, erroris Semipelagiani signiferi ambo Cassianus & Faustus argutissime semper, sed omnino ambigue proponunt initium hoc salutis & bonorum operum propter quod datur nobis à Deo gratia v. g. Cassianus collat. 1. 3. c. 7. *Dei benignitas* (inquit) *cum bone voluntatis quantulumcunque scintillam emicuisse perspexerit, vel quam ipse tanquam de dura silice nostri cordis excusserit, consonet eam & suscitatur suæque inspiratione confortat, alia subiungit postmodum & de Fide Abrahami, Centurionis, Zachari, boni latronis, imò & de victorijs Iobi ostendens quod illi desiderio suo vim quandam regnis celestibus inferentes, specialia vocationis monita præuenerunt, ut loquitur c. 11. Neque minus aperte Faustus libris illis duobus quos scripsit de gratia & libero arbitrio suam mentem explicat verbi gratia lib. 1. cap. 12. de filio prodigo loquens. Sicut (inquit) sui criminis est quod pij parentes refugit oculos, ita sua deuotionis est quod per institum sibi bonum deliberans & assurgens ad paternos recurrit amplexus, & capite 7. appellat initium illud quandam voluntatis ansulam, qua comprehendere & attrahi valeat qui vocatur. Idem confirmant omnes discipuli Augustini, Prosper carmine de ingratis, & libris contra collatorem, Fulgentius lib. de veritate prædestinationis & gratia, Petrus Diaconus lib. de incarnatione & gratia.*

Quarto, probari potest ex scopo quem vnum Semipelagiani habebant propositum, ut constet ex Augustino, & eius discipulis, cum enim occasione scriptorum Augustini contra Pelagium hæretici es-

sent exorti, qui tribuentes omnia electioni Dei secundum propositum, libertatem omnem tollerent de medio, conati sunt Doctores isti ostendere quod Deus acceptor non esset personarum dando gratiam vni potius quam alteri ex sola voluntate sua, atque adeo neminem esse qui posset conqueri de Deo, sed suæ tantum voluntati quemlibet tribuere debere quod bene vel male faceret. Quod ut constituerent vnum hoc volebant quod Deus non præueniret nos gratia sua, nisi à nobis inuitatus: nos enim gratiam accipere si eam mereremur per voluntatem quandam saltem imperfectam, elicitam ex solis naturæ viribus, quam appellabant initium salutis & fidei, non accipere si non mereremur, atque adeo neminem conqueri posset quod alius sibi sit prælatus, quæ omnia paucis complexus est Petrus Diaconus capite sexto. *Meum est velle credere, Dei est adiuvare, non excitari à Deo voluntatem humanam, sed expellari, ut æquum sit in volentibus premium, in nolentibus autem iusta damnatio.*

Denique rem omnino conficit & aduersarios omnes configit decretum Innocentij X. summi Pontificis & Alexandri VII. contra errores nuperi dogmatistæ ubi quarta hæc propositio falsa & hæretica declaratur & uti talis damnatur: Semipelagiani admittere præuenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus etiam ad initium fidei, & in hoc erant hæretici quod vellent eam gratiam talem esse cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare.

Dico quarto, reliqui Semipelagianorum errores erant primo pueros prædestinari ad baptismum & gloriam ex meritis quæ præuidebantur habituri si vixissent diutius, alios reprobari à baptismo & gloria ex demeritis præuicis si diutius in viuis fuissent. Secundo quod Euangelium quibusdam prædicaretur non tamen omnibus; causam esse quod præciseret Deus credituros illos, non autem alios. Tertio gratiam Dei omnibus indifferenter dari, sed vnumquemque propria voluntate parere illi vel se ab ea retrahere, unde aiebant electionem non solum fieri ex præuisione meritorum, sed nullam etiam in ea esse specialem Dei misericordiam, perseverantiam in nostro arbitrio prorsus sitam esse.

Ad primam Respon. dupliciter Semipelagianos de gratia præueniente loquitos esse, sed hæreticè semper ac fraudulenter, primo enim nunquam intellexerunt nomine (gratiæ præuenientis) auxilium illud internum sæpe commendatum ab Augustino, sed externam duntaxat prædicationem & doctrinam. *Quid est attrahere?* (inquit Faustus lib. 1. c. 7.) *nisi prædicare nisi scripturarum consolationibus excitare, increpationibus detertere, desideranda proponere, intentare metuenda, indicium comminari, premium polliceri.* Quæ omnia ut vides externa sunt. Secundo, admittere quidem gratiam aliquam internam quæ præueniret & excitaret voluntas ad opera supernaturalia verè meritoria gloriæ de condigno, sed illam negabant esse necessariam ad naturalia quædam opera quæ non essent nisi meritoria de congruo & veluti dispositiones quædam ad recipiendam fidem, illa enim à nobis fieri sine Deo, & hoc erat quod appellabant (initium fidei.)

Ad secundam Respondeo Semipelagianos negasse totam prædestinationem gratuitam, & electionem secundum propositum non solum ad gloriam, sed etiam ad primam gratiam, hanc enim vtrunque putabant stare nullo modo posse cum libertate voluntatis, neque satis intelligebant quomodo posset absolutum esse decretum illud Dei prædestinans gloriam & gratiam efficacem homini libero sine detrimento

Et ex decreto Innocent. X.

Conclusio quarta.

Solutio prima ratio dubitandi.

Secunda

mento libertatis, quod sæpè dixi magnum esse mysterium in doctrina S. Augustini.

Tertia. Ad tertiam nego sequi quod à nobis sit initium salutis, ex eo quod voluntas cum gratia liberè se determinet ad consensum: tunc enim verè à nobis esset initium salutis, si absque præueniente gratia, & cooperante posset aliquod opus à nobis elici quo gratiam aliquo modo mereremur. Catholici autem doctores qui asserunt voluntatem nihil posse mereri nisi excitatam & adiutam à gratia, certè non dicunt initium salutis esse à nobis, initium enim salutis est opus elicatum sine gratia.

SECTIO II.

Propria quidditas & variae diuisiones gratiae.

S. Thom. q. 110. 111.

Sic vindicata existentia gratiae aduersus oppositos Silli errores, sequitur ut proprius eius conceptus & vera proponatur definitio, primò gratiae in genere, secundò gratiae gratum facientis & gratis datae, tertio gratiae actualis & habitualis, quarto gratiae operantis & cooperantis, quod enim ulterius quæri posset propria quidditas & distinctio gratiae sufficientis & efficacis patebit ex dicendis sequenti disputatione.

S. I.

Quid sit gratia sumpta generatim.

Ex ijs quæ dicta sunt initio primæ sectionis de significatione propria nominis (gratia) satis liquet de vero illius conceptu quem tamen ut apertius tradam.

Tres rationes dubitandi. Ratio dubitandi primò sit, quia, multa beneficia purè naturalia sunt gratiae per Christum, nam ad opera legis naturalis implenda necessaria est nobis gratia per Christum, sed ad illa opera non exigitur gratia supernaturalis ordinis, ut patet, ergo gratia non est semper donum supernaturale.

Secundò, non videtur etiam esse donum gratuitum, quia per opera bona meremur gratiam sanctificantem, imò & gratias actuales vltiores, quod autem ex merito datur gratis non datur.

Tertio, definitio propria gratiae non conuenit diuinis personis, nam gratia est creatum quiddam, sed tota Trinitas & praesertim persona Spiritus Sancti datur nobis ut sæpè dixi, ergo ad rationem gratiae non sufficit quod sit donum aliquod gratis homini datum.

Conclusio prima. Dico primò, gratiam vniuersim sumptam rectè definitur donum supernaturale gratis homini à Deo datum ex Christi meritis, pertinens aliquo modo ad æternam hominis salutem. In qua definitione generis locum tenet nomen (doni) seu beneficii gratis & beneuolè à Deo dati, gratia enim effusio quædam est diuini erga nos amoris, *Aperit videlicet manum & implet omnem animam benedictione.* Quæ benedictio est gratia Dei: reliquæ particulæ locum habent propriae differentiae, primò enim gratia est donum supernaturale vel secundum substantiam, vel secundum modum, semper enim est aliquid indebitum statui hominis naturali, vnde in pluribus sæpè concilijs definitum est quod beneficia quæ sequuntur creationem ad Christi gratiam non pertinent: *Etenim* (inquit Augustinus epist. 105.) *Christus non pro nullis ut homines conderentur, sed pro impijs mortuus est ut iustificarentur*, superat igitur omnis gratia omnem naturam, quia vel entitas eius est supernaturalis, vel quia datur aliquo modo, aliquo tempore, cum aliquibus circumstantijs in quibus nulla natura eam poterat tribuere. Vnde secundò donum illud quod est gratia datur intuitu

Tom. I.

meritorum Christi, cuius thesaurus proprius gratia est: *Benedixit enim nos omni benedictione spirituali in caelestibus in Christo.* Illæ videlicet sunt diuitiæ salutis, ille fructus totius Crucis, & vulnere Saluatoris, & hinc etiam tertio gratia tale donum est, ut ad æternam hominis salutem aliquo modo spectet; eò enim spectant Christi labores omnes, eò Dei amor qui posuit nos in acquisitionem salutis, atque adeò habemus fructum nostrum in sanctificationem, finem verò vitam æternam, & hæc ut vides, gratiae definitio conuenit tum internæ tum externæ gratiae: gratia interna donum est quod inhæret potentij vel substantiæ ipsius animæ, cuiusmodi sunt illuminationes intellectus, complacentiæ voluntatis, &c. *Illuxerunt coruscationes tuae orbi terræ, vidit & commota est:* (inquit Regius propheta) externa gratia dicitur omne donum supernaturale gratuitum conficiens ad salutem, quod non inhæret homini, cuiusmodi sunt lex, Prædicationes, Doctrina, Sacramenta, occasiones benè operandi à Deo specialiter præparatae, remotiones occasionum peccandi, quæ omnia propriè appellantur gratiæ, sed nihilominus de sola nunc gratia interna loquimur de qua inter Theologos tota est controuersia.

Ad primam Respon. nullum donum purè naturale gratiam esse per Christum, quia omnis gratia prodit à Cruce Christi, & ad vitam ordinatur æternam, idè est supra naturam vel secundum substantiam & entitatem suam, vel secundum modum quo datur ut nuper dixi.

Ad secundam Respondeo concedendo quod per opera meremur gratiam, sed quia semper primum principium illius meriti non cadit sub merito, propterea, & ipsum gratia est, & ea quæ ab ipso prodeunt idem nomen habent.

Ad tertiam Respon. definitionem gratiae conuenire non solum donis creatis, sed etiam increatis; nam persona Spiritus Sancti vera gratia & donum est: imò idem etiam nomen conuenit toti Trinitati, quæ donatur nobis per gratiam, & est donata persona verbi substantialiter humanitati Christi, cui propterea dicitur data esse gratia substantialis.

S. II.

Quid sit gratia gratum faciens, & gratis data.

Secunda conclusio. Dico secundò, gratia interna & inhærens homini rectè diuiditur in gratiam gratum facientem & gratiam gratis datam: gratia gratum faciens nominatur ab Augustino gratia iustificationis, diciturque illa quæ proximè ordinatur ad salutem & vtilitatem illius in quo est, quia videlicet illum iustificat vel formaliter vel efficienter. Gratia gratis data illa est quæ ordinatur ad salutem & vtilitatem aliorum, cuiusmodi sunt auxilia omnia supernaturalia quibus homo indiget ad alium instruendum & erudiendum de rebus diuinis. Cum enim (inquit S. Thomas q. 110. art. 1.) gratia hoc habeat quod reducat homines ad Deum, gratia illa per quam homo per se ipsum coniungitur Deo vocatur gratum faciens, illa per quam vnus homo alteri ad salutem cooperatur dicitur gratis data.

De gratijs autem gratis datis, quod videtur esse nomen duntaxat genericum gratiæ plenè agit sanctus Thomas *quæst. 110. art. 1. 4. & 5.* & interpretes ibi accuratissimè autem Suares *prolegomeno 3. de gratia c. 4. & 5.* cum quibus tria tantum anoto.

Primò, quod gratiæ istæ gratis datae rectè numeratæ sūt ab Apost. 1. ad Cor. c. 12. *sermo sapietia, sermo scientiæ, fides, gratia sanitarum, operatio virtutum, prophetia,*

M m m 2 discretio

De gratiis
gratis da-
tis.

discretio spirituum, genera linguarum, interpretatio sermonum. Reddit autem rationem S. Thomas diuisionis huius factæ ab Apostolo, quia cum gratia gratis data illa sit per quam vnus homo cooperatur alteri ad salutem, quod efficere non potest interius mouendo, sed exterius duntaxat docendo & persuadendo, vt hoc rectè possit assequi tribus indiget, primum pertinet ad cognitionem dicendorum, secundum ad confirmationem eorum quæ dicit, tertium ad modum dicendi. Cognitio dicendorum vt perfecta sit requiritur vt illi qui docet principia eorum quæ docet certissima sint, quod est fidei proprium, est enim illa certitudo de rebus inuisibilibus: Deinde oportet vt ille Doctor rectè se habeat circa principales conclusiones scientiæ, id est vt discurrat per primarias causas obiecti de quo disserit, hæc est sapientia: Denique requiritur vt abunde t exemplis & cognoscat per effectus obiecta illa, quod pertinet ad scientiam quæ per notiora discurret: tunc ergo perfectus erit ille doctor, qui rectè credet fidei obiecta, rectèque de illis discurret tunc per causas primarias, tunc per effectus. Confirmatio eorum quæ sunt diuinitus reuelata fit per ea quæ sunt diuinæ virtuti propria, faciendo quod solus efficere potest Deus, siue spectent ad salutem corporum quæ appellatur gratia sanitatum, siue ordinetur ad solam manifestationem diuinæ potestatis, quæ dicitur operatio virtutum, vel etiam manifestando quæ solus cognoscere potest Deus, manifestando futura, vel absentia, quæ dicitur prophetia, vel manifestando secreta cordium quæ vocatur discretio spirituum. Facultas pronunciandi, attenditur vel quantum ad idioma in quo aliquis possit intelligi, vel quantum ad sensum eorum quæ sunt proferenda, primum appellantur genera linguarum, secundum dicitur interpretatio sermonum. Nouem ergo rectè ab Apostolo numerantur gratiæ gratis datæ: tametsi possunt etiam illæ plures esse; aliterque intelligi ac explicari, sed commoda videtur explicatio S. Thomæ.

An dentur
per mo-
dum habi-
tus.

Secundo, quod gratiæ istæ gratis datæ saltem omnes non dentur per modum habitus permanentis, sed sunt tantum auxilia quædam transeuntia collata ob varios illos effectus quos commemorabam, probabile autem videtur quod ait Bellarminus l. 1. de Gratia cap. 10. quod ex enumeratis illis nouem quinque sint habitus, sapientia, scientia, fides, genera linguarum, & interpretationes sermonum, reliquæ motiones sint transeuntæ tantum, gratia sanitatum, operatio virtutum, prophetia & discretio spirituum.

Tertio, gratiæ istæ omnes gratis datæ quantæcunque sint ignobiliores tamen sunt minima gratiæ inhærente quod demonstrat S. Thomas art. 5. & pronunciauit Apostolus qui enumeratis loco citato donis istis gratuitis; Veruntamen (inquit) excellentiorem viam vobis demonstro vbi agit de charitate. Sancti Thomæ autem ratio est, Quia semper finis potior est eis quæ sunt ad finem, gratia gratum faciens quæ coniungit hominem cum Deo, finis est respectu gratiarum gratis datarum quæ sunt media quibus disponimur ad coniunctionem cum Deo. Deinde id quo efficiamur obiectum amabile Deo & dignum æterna vita, præstantius est eo quo non efficiamur, per gratiam inhærentem constituimur vel formaliter vel effectiue amici Dei, iusti & hæredes vitæ æternæ, ergo præstantior est gratia gratum faciens etiam minima, maximis gratijs gratis datis.

S. III.

Quid sit gratia actualis, & habitualis.

Dico tertio, rectè à Theologis diuidi gratiam in habitualem & actualem: habitualis illa est quæ hominem in quo est, & in quo permanet formaliter reddit sanctum, Dei amicum, Dei filium, & hæredem secundum spem vitæ æternæ. De qua dicitur plenissime disp. 3. gratia verò actualis est auxilium internum supernaturale transeuntè impressum intellectui & voluntati hominis, vt sit principium boni operis quo acquiritur iustitia. Dicitur (auxilium) quia ordinatur ad opus potentie insufficientis ad illud eliciendum: est (internum) homini, non enim est externa solam proposito facta per doctrinam, & legem, vel exempla: est (vitale) cum sit cognitio & amor: est (supernaturale) quia supra omnem subiecti exigentiam efficitur immediate à Deo: aliquando autem est supernaturale secundum substantiam, aliquando secundum modum: secundum substantiam quando actus sunt entitatiue supernaturales: secundum modum quando actus sunt quidem naturales, sed ita difficiles vt per vires naturæ corruptæ nequeant elici: est (transiens) cum sit actus, & immediate tendat ad actum bonum, inuitando scilicet ad eum eliciendum, vel in eius effectione voluntatem insufficientem iuuando.

Ex quibus constat quomodo differant gratia hæc actualis ab habituali: Primo enim differunt subiecto, cum gratia habitualis sit in substantia ipsius animæ quam sanctificat: actualis autem est in intellectu & voluntate, si tamen istæ potentie differunt ab anima. Secundo differunt causalitate, quia gratia habitualis est formale principium se ipso causans iustitiam: actualis autem est principium effectuum operis boni. Tertio differunt duratione, gratia enim habitualis informat permanentè animam & durat quandiu non expellitur per peccatum, actualis autem est transiens cum consistat in motibus quibusdam subitaneis voluntatis & intellectus. Quarto differunt principijs, nam habitualis non producit physicè nisi à solo Deo, moraliter autem ab opere bono: actualis autem quamuis sæpius detur gratis, nunquam tamen à solo Deo producit immediate, cum enim illa sit actus vitalis intellectus & voluntatis necessarium semper est vt potentia vitalis ad illum concurrat, quamuis aliqua gratia sit ad quam potentia vitalis non concurrat deliberatè.

S. IV.

Quid sit gratia operans, gratia excitans, gratia præueniens.

Dico quarto, gratiam actualem rectè diuidi ab omnibus Theologis in operantem, & cooperantem: gratia operans est auxilium illud actuale quod Deus operatur in nobis sine nobis liberè consentientibus, vt per illud voluntatem excitet, & inuitet ad liberè consentiendum, gratia cooperans est illud auxilium speciale quo Deus actu concurret cum voluntate ad liberum consensum. Quæ diuisio desumpta est ex Augustino qui eam innumeris in locis indicat: v. g. l. 2. contra duas epistolæ Pelagij c. 8. Multa in homine bona sunt quæ non facit homo, nulla verò facit homo bona, quæ non præstet Deus vt faciat homo: & l. de gratia & libero arbitrio, vt velimus sine nobis operatur, cum autem volumus & sic volumus vt faciamus nobiscum operatur, & ibidem ipse vt velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens, cooperando perficit, quod operando incipit.

Gratia

Gratia igitur operans est actualis illud auxilium, id est sancta cogitatio, & motus voluntatis indeliberatus & subitus quo inuitamur ad bonum, id est quo placere incipit bonum, dicitur fieri à Deo sine nobis hac gratia, tametsi producat eam physice potentia vitalis, sed indeliberatè, ideoque appellatur operans, vel melius diceretur operata, quia illud solum humano modo nos operamur, quod liberè operamur. Deinde proprium huius gratiæ officium est inuitare ac allicere ad bonum, suadere consensum liberum terrendo, monendo, incitando, exhortando interius voluntatem: *Que* (ut ait Prosper lib. 2. de vocat. gentium c. 9.) *ad hoc prædicitur est excitata prædicitur ut diuino in se cooperetur, & incipiat exercere ad meritum quod superno semine concepit ad studium.*

Habet autem ista gratia etiam plura nomina, dicitur enim excitans, quia fungitur munere alicuius qui à somno alium excitat iuxta illud Apocalypsi. 3. *Ego sto ad ostium & pulso, si quis aperuerit mihi ianuam, &c.* dicitur (præueniens), quia omnem præcedit actum voluntatis liberum, *Nolentem enim*, (inquit Augustinus in Enchiridio c. 32.) *præuenit ut velit, nolentem subsequitur ne frustra velit*: Dicitur etiam vocatio inspiratio voluntatis preparatio, tactus cordis, sic enim aiunt Africani Patres epist. ad Zozyum: *Ideo, utique preparatur voluntas à Domino, & ut boni aliquid agant paternis inspirationibus suorum tangit corda fidelium.*

Ab hac igitur gratia totus sine dubio incipit ordo iustificationis & electionis, quos vocauit hos & iustificauit, ut rectè disserit Suarez lib. 3. de Gratia à c. 2. ad 13. rectèque S. Thomas q. 111. art. 3. quinque ponit effectus huius gratiæ, sanare animam, bonum velle, bonum operari, in bono perseuerare, ad gloriam peruenire: Imò gratiæ huius opera sunt omnes virtutes, omnes boni actus, omnia merita omnes coronæ.

His ita obseruatis magis quam disputatis, circa definitionem tamen traditam gratiæ operantis non omnes conueniunt. Primò enim Thomistæ negant illam consistere in sola cognitione intellectus, & complacentia voluntatis, sed in qualitate aliqua innominata mouente voluntatem per modum principij actiui, & determinante illam ad consensum. Secundò Gregorius vult illam gratiam esse applicationem aliquam voluntatis factam à Deo, & posteriorem cognitione illa & complacentia. Tertiò Durandus, Driedo, Ruardus, Soto volunt gratiam operantem non esse nisi motum voluntatis circa finem: alios omnes actus esse gratiam adiuantem. Quartò alij plures cum Vega putant gratiam operantem à solo Deo fieri nihil operante potentia vitali: Quintò volunt alij non pauci gratiam operantem non esse nisi cognitionem nouam impressam intellectui.

Ratio verò dubitandi primò est, quia, si solus Deus gratiam in nobis non efficit excitantem, sequitur quod totius conuersionis Deus non est author, & quod illa non magis tribuenda est Deo quam homini: quod tamen late reprobatur Augustinus in Enchiridio c. 32. ex loco illo Apostoli non est volentis neque currentis, &c. *Aliter enim* (inquit) *præstat ut velimus, aliter verò quod voluerimus: ut velimus enim suum esse vult & nostrum, suum vocando, nostrum sequendo, quod autem voluerimus solus præstat, id est posse bene agere, & semper beate vivere.*

Secundò, videtur quòd gratia operans non est actus duntaxat aliquis intellectus & voluntatis, quia vnus actus voluntatis non causat alium actum voluntatis, sed gratia operans causat effectiue conuersionem & consensum voluntatis, ergo gratia operans non est actus aliquis voluntatis. Deinde ille actus vel est naturalis, & sic non est gratia, vel est supernaturalis, &

sic non est prior actu fidei ante quem nulla est in nobis cognitio supernaturalis.

Tertiò tota gratia operans explicari solet à Patribus per solam illuminationem intellectus sine vlla facta mentione actus voluntatis verbi grat. Augustinus l. de spiritu & littera c. 34. *Visum suasionibus agit Deus ut velimus & ut credamus*, lib. 1. de peccatorum meritis, *audir quippe homo vel hominem vel Angelum, sed ut sentiat & cognoscat verum esse quod dicitur, illo lumine mens eius intus aspergitur quod etiam in tenebris lucet*: Prosper lib. 2. de vocat. gentium c. 9. *Gratia Dei principaliter præceminet, suadendo exhortationibus, monendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis dando intellectum inspirando consilium.* Confirmari potest, quia posito lumine in intellectu connaturaliter sequitur affectus in voluntate, non igitur opus est ut affectum illum infundat Deus.

Ad primam Respond. gratiam operantem produci quidem à Deo in nobis absque vilo consensu libero, sed intellectum tamen & voluntatem causas esse partiales illius gratiæ, quæ ut sæpè dixi aliud esse non potest quàm actus vitalis alioqui neque dormientem excitaret neque inuitaret ad consensum, hoc enim fieri non potest nisi ostendendo nouum aliquod bonum. Verum est autem quod solus Deus conuersionis totius author est propter excitationem istam præuenientem, quia nihil tribui homini debet, quod illè humano modo id est non liberè operatur, soli ergo Deo tota tribuitur conuersio quia solus liberum excitat arbitrium, & volenti cooperatur, sic enim citato loco Enchiridij Apostolum excitat Augustinus dicentem non est volentis: *Et totum* (inquit) *Deo datur, qui voluntatem hominis bonam, & præparat adiuvandam, & adiuvat præparatam*, cum ergo addit, quod autem voluerimus solus præstat, non intelligitur de gratia excitante, sed de præmio consequente conuersionem quasi dicat id autem bonum quod volumus, nempe iustificari, & beatum esse, ipse solus facit.

Ad secundam Resp. gratiam excitantem influere in consensum voluntatis non physice, sed moraliter non est autem impossibile ut vnus actus vitalis influat in alium actum ut causa moralis. Ille verò actus quando præcedit actum supernaturalem, est supernaturalis secundum substantiam ante actum fidei potest esse in nobis iudicium practicum supernaturale de honestate credendi quod pertinet ad gratiam excitantem: quando autem gratia inuitat ad actum naturalem qualis est victoria alicuius tentationis, tunc est supernaturalis secundum modum, quia Deus illam dando immutat communem cursum causarum naturalium, qui si non mutaretur non existeret talis gratia.

Ad tertiam Resp. gratiam excitantem non consistere in sola illuminatione intellectus, quam fortasse non est ita certum reiectam esse à Pelagio (ut notabam olim,) sed includere vtrumque illum actum, vnus aperit quod latebat, alter suauiter facit quod non delectabat, imò & includere motus phantasiæ infusos & appetitui.

Primò enim aperta hæc est doctrina S. Augustini. v. gr. l. de Gratia Christi cap. 12. *Qua gratia* (inquit) *agitur non solum ut facienda nouerimus, sed etiam ut cognita faciamus, nec solum ut diligenda credamus, verum etiam ut credita diligamus*, & cap. 13. *Hæc gratia si doctrina dicenda est, certè sic dicatur, ut alius & interius eam Deus cum ineffabili suauitate credatur infundere, non solum per eos qui plantant & rigant extrinsecus, sed etiam per se ipsum, qui incrementum suum ministrat occultius, ita ut non ostendat tantummodo veritatem, verum etiam imperat charitatem, sic enim docet eos Deus, qui secundum propositum vocati sunt, simul donans, & quid*

M M m 3 agant

Tertia.

Solutio prima.

Secunda.

Tertia.

Varia authorum sententia.

Ratio prima dubitandi.

Secunda.

agant scire, & quod sciunt agere, & libro secundo de peccatorum meritis cap. 17. duo illa commendat genera gratiæ, quibus efficitur ut bonum sciamus, & suauiter faciamus, contra duplicem naturæ corruptelam ignorantiam & infirmitatem, & cap. 19. certam scientiam & victricem delectationem commendat, ut cognoscant non à se ipsis, sed ab illo esse sibi lucem, quæ illuminentur tenebræ eorum, & suauitatem quæ det fructum terra eorum. Secundò Augustinum sequutus est Prosper carmine de ingratis, *Non hoc consilio tantum, hortatūque benigno, suadens atque docens, quasi normam legis haberet gratia, sed mutans intus mentem atque reformans, vāque nouum ex fructu fingens virtute creandi*: & rursus, *at verò omnipotens hominem cum gratia saluat, ipsa suum consummet opus*, &c. Deus ergo sepultos suscitauit, & soluit peccati compede victos, ille ex iniustis iustos facit, indit amorem quo redamatur amans, & amor quem consertit ipse est. Denique à priori ratio esse potest, quia posita in intellectu cognitione obiecti boni, non potest voluntas amare bonum supernaturaliter & libere, nisi supernaturaliter in eo sibi complaceat: complacentia verò illa supernaturalis immediatè debet esse à Deo: posita ergo cognitione etiam supernaturali sequitur amor naturalis tantum, nisi voluntas ad amorem supernaturalem à Deo eleuetur.

§. V.

Quid sit gratia cooperans, adiuuans, comitans.

HÆC videlicet omnia sunt synonyma, & significant gratiam illam quæ physice concurrat ad actuale consensum, ad quem gratia excitans inuitauerat; est autem difficile dicere quid illa sit. Prima enim & communissima sententia docet quod gratia cooperans est ipsa Dei omnipotentia creatæ voluntati assistens, & parata præbere illi concursum indubitum ad consensum. Secunda quod gratia illa, est eadem entitas gratiæ operantis, quæ prout voluntatem inuitauit ad bonum, est gratia operans & præueniens, quatenus autem physice, cum illa causat consensum, est gratia cooperans. Tertia sententia ponit qualitatem aliquam physicam, quæ in hominibus nondum iustis sit transiens, in iis autem qui iam habent gratiam, sanctificantem negant esse necessariam gratiam cooperantem distinctam ab habitibus supernaturalibus, volunt enim illam esse gratiam.

Ratio ergo dubitandi esse primò potest, quia quando habitus supernaturalis est in aliqua potentia, nulla præterea requiritur gratia cooperans, quia tunc nulla necessaria est gratia cooperans physice producens consensum, quando potentia connaturaliter potest producere consensum; sed habitus supernaturalis est actus primus dans potentiæ facultatem operandi connaturaliter: ergo nulla gratia cooperans necessaria est, quando habitus sunt in potentiis simul cum gratia sanctificante.

Secundò, gratia cooperans non videtur esse aliquid distinctum ab omnipotentia Dei parata præbere concursum voluntati ad consensum, Deus enim assistens potest facere per se ipsam totum illud quod faceret per principium quod ipse infunderet. Imò actus vnius potentiæ non concurrat physice ad productionem actuum alterius potentiæ, verbi gratiæ, cognitio intellectus non concurrat physice ad actus voluntatis, neque vnus actus voluntatis physice alium producit, ut olim dixi.

Tertiò, si ponitur gratia cooperans præter gratiam operantem, dabitur etiam gratia subsequens præter gratiam comitantem quod tamen communiter non admittitur.

Dico quindò, certum est debere gratiam cooperantem esse aliquo modo distinctam à gratia operante, estque valde probabile quod gratia cooperans est ipsa Dei omnipotentia parata dare concursum supernaturalem ad consensum ad quem inuitauit gratia excitans: quamvis verius omnino videatur gratiam cooperantem esse ipsam entitatem gratiæ excitantis, quæ quatenus inuitat ad consensum est gratia operans, quatenus autem eleuatur à Deo ut cum voluntate producat consensum est gratia cooperans.

Primam partem communiter Theologi omnes approbant ut latè probat Suarez lib. 3. de Gratia cap. 13. quia scilicet gratiam utramque operantem & cooperantem distinctius proponunt Augustinus & alij Patres, ac Concilia dum semper totam conuersionem tribuunt Deo qui voluntatem hominis & præparat adiuuandam, & adiuuat præparatam, debet enim homo & ad bonam inuitari operationem, & in ea elicienda iuari, cum ad utrumque impotens sit: videtur autem non esse probabile quod ait Suarez ibidem cap. 16 num. 7. quod licet ad actus supernaturales exigatur gratia physice adiuuans, illa tamen non requiritur ad actus naturales ad quos requiritur gratia excitans, contrarium enim videtur verius eo quod concilia gratiæ operanti, semper adiungant cooperantem.

Secundam partem quæ asserit gratiam operantem esse posse ipsam Dei omnipotentiam, tenent recentiores plurimi cum Suarez lib. 3. de auxiliis cap. 4. & lib. 3. de gratia cap. 18. & 19. Probantes gratiam hanc non esse actum aliquem primum animæ inhaerentem, sed esse ipsum Spiritum Sanctum immediatè concurrentem ad consensum voluntatis, non enim inquitur est sola gratia excitans aut motio præuia, ergo est ipse Spiritus Sanctus. Quod est sanè propter rationes supra tactas in ratione dubitandi.

Tertia tamen pars longè videtur verior cum Valseque disp. 185. cap. 9. Lessio & alii, quod gratia cooperans neque sit solus habitus, neque sola omnipotentia Dei, sed ipsa entitas gratiæ operantis.

Ratio autem est, quia certum est ex doctrina Conciliorum contra Pelagianos, gratiam adiuuantem non esse minus internam homini, quàm gratiam operantem sicut enim Concilia exigunt actum aliquem primum per quem excitemur etiam distinctum ab habitu, sic exigunt actum aliquem quo adiuuemur, & sicut se habet gratia excitans ad causandum moraliter consensum, sic se habet gratia comitans ad causandum illum physice: sed est de fide quod gratia excitans, nec est solus habitus, nec sola omnipotentia extrinsecè assistens, ergo neutrum eorum est gratia comitans. Maior probari posset ex variis Augustini testimoniis, vnum nunc satis sit Tridentinum sess. 6. cap. 5. vbi ait hominem moueri à Deo, ut per eius excitantem, & adiuuantem gratiam, & iustitiam se disponat: Vnde argumentor efficaciter nulla ratio probare potest gratiam excitantem esse principium internum operis boni saltem moraliter influens, quæ non probet idem de gratia operante; si enim dicatur habitus Fidei esse gratia cooperans, certè poterit etiam ille idem esse gratia excitans ad actum Fidei supposita externa prædicatione, vel recordatione mysteriorum. Quod idem dici etiam poterit de sola Dei omnipotentia extrinsecè assistente.

A priori ergo ratio esse potest quia ut creata potentia operetur connaturaliter, Deus solet illam eleuare per aliquid intrinsecum & inhaerens, sola ergo Dei assistentia non sufficit ad gratiam adiuuantem aut operantem. Et ex Conciliis constat quod gratia excitans non est solus habitus, quod idem eodem iure dici debet de gratia cooperante. Vnde.

Ad primam Resp. quod habitus sublata gratia tunc operante

Gratiæ cooperantis multiplex acceptio.

Ratio prima dubitandi.

Secunda.

Tertia.

Conclusio tripliciter.

Probatum primam partem.

Probatum secundam partem.

Probatum tertiam partem.

Authenticum Conciliorum.

Ratione.

Solutio.

ratio prima dubitandi.

Secunda. Ad secundam Resp. Deum posse quidem per se ipsum absolute facere, quod facere potest per causas secundas, sed non posse facere illud connaturaliter, nisi eleuando potentiam per aliquid intrinsecum, aliqui hoc argumento probaretur nec dari gratiam operantem. Verum est quod naturaliter actus vnius potentiae non potest esse principium actuum eiusdem, vel alterius potentiae, supernaturaliter autem potest. Tunc enim obedientialiter & instrumentaliter vnus actus alterum producit, in quo nullum video inconueniens.

Tertia. Ad tertiam Resp. multos esse Theologos qui gratiam comitantem plane confundunt cum gratia subsequente, sed verius tamen ab aliis distingui vtramque gratiam, ita vt gratia cooperans dicatur illa quae nobiscum operatur consensum voluntatis: subsequens quae illum consensum subsequitur, praebendo occasionem & opportunitatem boni operis quod voluntas efficere decreuit, vel certe efficiendo vt voluntas in illo desiderio vsque ad finem perseueret. De prioris effectu dixit Augustinus in Enchir. cap. 32. *Nolentem praeuenit vt velit, volentem subsequitur ne frustra velit.* De altero effectu idem Augustinus lib. de natura & gratia cap. 31. *Praeuenit vt vocemur, subsequitur vt glorificemur, praeuenit vt pie viuamus, subsequitur vt cum illo semper viuamus.* Fulgentius lib. de Incarnatione & gratia cap. 11. *Praeuenit impium vt fiat iustus, subsequitur iustum ne fiat impius, praeuenit electum vt surgat, subsequitur electum ne cadat.*

DISPUTATIO II.

De praeceptis proprietatibus gratiae actualis per Christum Salvatorem.

Scilicet constituta & obiter tantum explicata tum existentia tum essentia gratiae praesertim actualis de qua sola nobis sermo nunc est, sequuntur tres illius eximiae proprietates in quibus tota eius dignitas, & maiestas se probat. Prima est summa illius necessitas ad elicienda opera bona, & ad vitanda peccata. Secunda est sufficientia gratiae. Tertia est eius mirabilis efficacia.

QUESTIO I.

De Necessitate Gratiae Christi.

S. Thomas quaest. 109.

Necessitas gratiae.

Hæc est celeberrima controuersia quæ post exortam in Ecclesia hæresim Pelagij tantâ contentione defensa est à fidelibus: quid nimirum sine speciali auxilio gratiae cognoscere, velle, agere homo possit, quod vt tradam plenissime sex mihi videntur dicenda, Primò, qualis sit necessitas gratiae ad cognoscendum verum. Secundò, necessitas gratiae ad opera bona supernaturalia. Tertiò, necessitas gratiae ad opera naturalia moraliter bona difficiliora. Quartò, necessitas gratiae ad opera naturalia facillima. Quintò necessitas gratiae habitualis & fidei ad quælibet bona opera elicienda. Sextò necessitas eiusdem gratiae & priuilegij specialis ad vitanda omnia peccata tum mortalia tum venialia.

SECTIO I.

De Necessitate Gratiae Christi ad cognoscendum verum.

S. Thom. art. 1.

Certum est primò veritates alias esse naturales, alias supernaturales: naturales ea appellantur, quæ cognosci possunt sine speciali reuelatione: supernaturales illæ ad quarum cognitionem necessaria est specialis Dei reuelatio. Rursum autem veritas naturalis alia est speculatiua quæ de se non ordinatur ad mouendam & dirigendam voluntatem in opere bono, alia est practica & moralis quæ de se ordinatur ad excitandum bonum affectum in voluntate, siue illa sit vniuersalis vt cum dicitur parentes debere honorari, siue sit particularis, verbi gratia, honorari debere patrem hic & nunc. Denique veritas moralis particularis quædam est sufficiens duntaxat ad mouendum affectum, quia licet illum possit mouere, non tamen mouet: quædam non est tantum sufficiens sed etiam congrua, quia non illum duntaxat potest mouere, sed etiam mouet.

Veritatis multiplex acceptio.

Certum est secundò, auxilium gratiae quod dici potest necessarium ad cognitionem veritatum naturalium, non posse dici esse auxilium supernaturale secundum substantiam, cum actus sit pure naturalis: sed neque dici potest esse solum concursus generalis, quem certum est requiri ad omnem omnino actum: igitur necesse est vt illud non sit aliud quam speciale quoddam adiutorium, quod in sua quidem entitate naturalis tantum sit ordinis, sed fiat tamen præter cursum ordinarium causarum qui sequitur creationem, ita vt illud non existeret nisi Deus mutaret ordinem naturæ primò constitutum, vt homini egenti, propter merita Christi opitularetur: si enim sine huiusmodi speciali auxilio non potest homo cognoscere veritates naturales tunc ad cognoscendum verum necessaria erit gratia per Christum.

Supernaturale secundum substantiam.

Duplex ergo potest esse dubitatio, prima de necessitate illius gratiae ad cognoscenda vera naturalia, Secunda de necessitate gratiae ad cognoscendas & credendas veritates Fidei.

S. I.

Verum ad cognoscendas veritates naturales Gratia Christi sit necessaria.

Liquor de veritatibus tum speculatiuis, tum moralibus, non tantum singulis, sed etiam omnibus, vtum videlicet absque speciali Dei adiutorio cum solo Dei concursu ordinario, & supposito cursu naturali causarum, possit homo in statu naturæ lapsæ cognoscere aliquas, vel etiam omnes veritates praesertim practicas quæ idoneæ sunt ad mouendum affectum.

Ratio dubitandi esse potest primò, quia ex Scripturis & Conciliis habetur quod omnis scientia donum est Dei: Psalm. 93. *Qui docet hominem scientiam,* quod ex testimonio argumentatur Concilium Milenitanum c. 4. vbi probat vtrumque Dei donum esse, & scire quid agere debeamus & diligere vt agamus, imò etiam donum Dei testatur esse scientiam illam quæ inflat idem indicatur lib. 2. Paralip. c. 20. *Cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui vt oculos nostros dirigamus ad te.* Et aperte Apostolus 2. ad Corinthios 3. *Non quod sufficientes sumus cogitare ex nobis, quasi ex nobis:* quem locum eleganter expendit Concilium Arafricanum 2. Canone 7. & cap. 9. aperte docet diuini esse muneris cum rectè cogitamus,

Ratio prima dubitandi.